

SANAT EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Mutlu ERBAY*

Malver, "kültür yaşayış ve düşünüş tarzımızda, günlük ilişkilerimizde, sanatta, edebiyatta, sevinç ve eğlencelerimizde, tabiatımızın ve mizacın ifadesidir" diyerek sanatı bir kültür ve fikir ürünü olarak tanıtır. Kültürün özel bir alanı olarak sanat; imgeler aracılığıyla gerçekliğin yeniden üretilmesidir. Bu üretme işinde ise, yönlendirme ve bilgilendirme açısından, "Sanat eğitimi" önemli etkindir.

İnsanın kendini yönlendirmesi ve zenginleştirmesi için yeni bir bütün olarak gelişmesi, ancak sanatsal çabalarla yakalanabilir. Sanat alanında deneyimimiz yoksa, hala dünyamız sınırlıdır. Şekillerin, formların ve imajların sembolleri bizde yaşarken; sanat, bizlerle ve bizim algıladığımız şekiller ile vardır. Bu varlık her insanın onu algılayış şekline ve o obje hakkındaki tanımlarına, yerleştirmelerine göre belirlenir ve bu algılar zamana göre değişiklik gösterir.

Sanat eğitimi, birey ve toplulukların sanatsal ve kültürel açıdan yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bu yetiştirme genel olarak kültürel bilinçlendirme anlamına gelir.

Gerçekçi bir okul sistemi yada akademik eğitim, bilim ve sanatın işbirliğine dayandırılmalıdır. Sanatın da, bilimin de amacı; yaşama hizmet etmek ve yeniyi keşfetmektir. Sanata ve duyguların eğitimine önem veren okul yada eğitim sistemlerinde, duygular eğitilirken, zihinsel yeteneklerin, düşüncenin, zekanın da geliştiği

---

*Dr., Boğaziçi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Bölümü, Öğretim Elemanı.

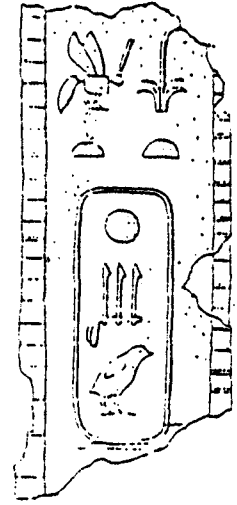
gözlenmektedir. Sanat, duygu ve düşünce arasındaki iç içe geçmiş bağlantıyı vurgularken, öğrenme ve gelişim sürecinin de etkin bir yardımcısıdır.

Eğitim; kişiye bedensel, zihinsel, ruhsal, toplumsal yönden istenilen davranışların kazandırılmasıdır. Eğitimin amacı, bedeni, ahlâki, mesleki ve estetik yönden sosyal bir kişilik geliştirmektir. **Bertrand Russell** " *idealimizdeki eğitimin karakteri; ideallerimize ve onların toplumda oynayacakları role bağlıdır* " tanımlamasını yapmıştır. **Sezer Tansuğ** ise; " *bir çocuk için; alfabedeki harf biçimleri düşünceyi somutlaştırırken; sanat biçimleri; düşünceyi ruhsal, duyarlılıkla ortaya koyar* " demiştir. Bu açıdan yazı ve resim insanın anlatımında da oldukça önemlidir. Resmin gelişmesi sanat eğitiminin desteklenmesi açısından ele alındığında, daha iyi anlatımı sağlaması ve yazım diline faydası inkar edilemez.

Sanat eğitimi; bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilme yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırma amacıyla yapılan çabadır. Sanat eğitimi gençlere, estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip, eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir.

Sanat eğitiminde; resim yazıyla, yazı da resimle yakından ilgilidir. 1871 yılında resim ve yazı ilişkisini ilk ortaya koyan İngiltere'de South Kensington School'da endüstriyel çizim öğretmeni olan **Walter Smith**'dir. Smith " *Yazı ve resim iletişim araçlarıdır* " diyerek çizimle, yazının paralel olduğunu savunmuştur. Bugün halen geçerliliğini koruyan bu görüş etrafında pek çok sanat eğitimcisi tarafından, güzel çizimin, yazıya ve genel derslere faydası olduğu öne sürülmüştür. İnsanlık tarihinin geçmişine bakılacak olursa yazı 5000 yıl, resim ise 10.000 yıllık geçmişe sahiptir. Görüldüğü gibi insanoğlu yazıyı keşfetmeden çizgilerle anlaşmıştır. Eski dönemlerde kullanılan stilize resimlerde sözler kodlanmıştır. Başka bir deyişle yazı; sözün görsel kodu, söz ise; kavramın akustik kodu olarak düzenlenmiştir. Yazı ve resim, farklı gelişme evrelerinde ortaya çıkmıştır ve nitelik bakımından birbirinden farklıdır. Yazının resme, resmin de yazıya etkisi gözardı edilemez .

𐎱	𐎲	𐎳	𐎴	𐎵	𐎶	𐎷	𐎸	𐎹	𐎺	Orjinal Faktograf
𐎻	𐎼	𐎽	𐎾	𐎿	𐏀	𐏁	𐏂	𐏃	𐏄	Gelişmiş Faktografın değişimi
𐏇	𐏈	𐏉	𐏊	𐏋	𐏌	𐏍	𐏎	𐏏	𐏐	Etkin Habilece
𐏑	𐏒	𐏓	𐏔	𐏕	𐏖	𐏗	𐏘	𐏙	𐏚	Ayrıca
𐏛	𐏜	𐏝	𐏞	𐏟	𐏠	𐏡	𐏢	𐏣	𐏤	Orjinal Faktografın değişimi

Çivi Yazı Alfabesinin Gelişimi

Yukarıdaki tablo, bize, sanatın yazı dili ve sözel ifade bakımından eğitime destek olduğunu, çocuk ve yetişkinlerin eğitiminde doğrudan rol oynadığını gösterir. Eğitim sistemi içinde yer alan fizik, geometri, kimya, biyoloji, fizyoloji ve diğer bilim dallarında çizimden yararlanmak önemli bir avantajdır. Sanat tarihi, matematik, coğrafya ve edebiyatta yazı ve şekil dili bütünleşmektedir. Şekil ve çizimler, soyutu somuta çevirerek, eğitime yardımcı olur.

Sanat, hayatın yerini tutar ve insanla çevresi arasında bir denge sağlar. Kendini aşmak isteyen insan sanata sarılır. Eğer birey duygulardan uzak olsaydı, sanat; boş ve anlamsız bir istek olurdu. Sanat eğitimi bireye gereklidir ve yaşamda da önemli bir yer tutar. Sanat eğitimi bireyseldir. Bireyin yaratıcı güç ve potansiyellerini eğitmek, estetik düşünce ve bilincini örgütlemek, estetik yaşamın yapılanmasını temellendirmek için gereklidir. Sanat; bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasını, işbirliği yapabilmesini, doğruyu ifade edip seçebilmesini, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatmasını, paylaşmasını, öğrenme isteğinin artmasını ve üretken olmasını sağladığı için önemli ve gereklidir. Sanat; eğitimi, yapıcı analizi öğreterek, belli şekillerde gözlem, özgünlük, buluş ve kişisel girişimi destekleyerek, pratik düşüncüyü geliştirir. Olayları, olmadan da beyinde gerçekleştirebilme

gücünü arttırır. Bireyin el becerisi gelişir ve sentez yapmayı öğrenir. Olayları, kendi benliğini ve kişiliğini koyarak çözümlene fırsatı sağlar. Bu sayede kişinin kendine olan güveni de artar. Sanat, kişinin dünyayı ve kendini tanıması ve gerektiğinde değiştirebilmesi için fırsat tanır.

Canlandırabilme ve fikirlerini kağıda dökebilme yeteneği hem sanatsal, hem de bilimsel mesleklerdeki kişilerin eğitimsel başarılarına katkıda bulunmaktadır. Sanat eğitimi; hayal gücünü çalıştırarak, drammatize edip, canlandırarak güçleri geliştirmek, yaratıcı çabayı yönlendirmek için gereklidir.

1957 yılında, **Viktor Lowenfeld** Sanat eğitimi; "*Bir terapi, sembollerin yorumlanması ile sembollerden kurgusal sonuçlar çıkarma yoluyla ulaşılan bir teşhis*" olarak değerlendirir. 1958 yılında **Edith Kramer** "sanat öğretmenin; *hem bir sanatçı, hem de bir öğretmen, terapist olma yeteneğine sahip olması gerektiğini ve sanat eğitimi, sanat terapisi olgularının, birbirinden ayırdedilemez bir doğal ilişki içinde olduğunu*" belirtmiştir. Böylece, sanat duygusal rahatsızlıkların düzeltilmesinde, gelişmesinde ve aksaklıkların telafisinde kullanılır hale gelmiştir. **Susanne Langer**, sanatın görevinin; "*duyguya şekil vermek ve bu şekil vermedeki başarı sayesinde de insanın kendi duygularını ve kişiler arasında paylaşılabilen duyguları anlayabileceğini*" savunur. Duygusal boşalım, ihtiyacı ve düzeni keşfetme ve düzen yaratma ihtiyacından gelmektedir. Sanat kenarda tutulan, baskı altında olan duygularımızın dışa vurulmasını sağlar.

Sanat dallarını oluşturan biçimler dünyasının ilk gelişimi ailede ve okulda başlar. Yazı, alfabe harfleri arasındaki düzenin öğretimidir. İlk ve orta öğretimde sanat eğitimi yazı, coğrafya, tarih eğitimiyle başlar. Tarihsel sanat objelerinin saklandığı müzeler gezilip görülürse sanat bilinci yerleşir.

Sanat yapma yeteneği olan kişiler, Akademiler ve Konservatuvarlar gibi pratik sanat eğitimi yapan resmi kurumları yada özel atölyeleri seçerler. Yetenekli insanları sanatçı olarak yetiştirip görevlendirme ise yönetimde ilkel toplumlardan beri süregelen bir gerekliliktir. Sanatçı yeteneğine sahip kimseler de kendi alanlarında eser

vermekte farklı seviyelere mensup olurlar.

Üstün yetenekli sanatçıların zirvede olduğu bir hiyerarşide seviye kademeleri arasında bir ilintinin olması, sanatın hem yüce değerleri, hem de popüler yaygınlığı yönünden zorunluluktur. Böyle bir hiyerarşi geleneğine sahip olan bir ülkede çeşitli etkilerle bu hiyerarşinin bozulmuş olması, çağdaş değerler sistemi yönünden bir dram ortaya koyar. Profesyonel sanat eğitiminin pratik ve teorik her alanında, insan topluluklarının gelişme tarihini inceleyerek yargılara varmak zordur.

Diğer alanlarda olduğu gibi sanat eğitimi alanında da zaman zaman ortaya çıkan reformcu ve devrimci eğilimler, eğitim sorununun donuklaşması karşısında çağdaş zorunluluklar ve hayatın değerini ispatlama çabalarıdır. Biçim yaratışlarındaki çağdaş hareketler ve gelişmeler de bundan farklı değildir. Toplumsal gelişme ile sanatın gelişmesi arasındaki paraleller bu yüzden bir raslantı olamaz. Teorik ve pratik sanat eğitimi alanlarının arasındaki uyum, bu alanların vardıkları sonuçları sürekli olarak birbirlerine iletmeleriyle sağlanır.

Eğitim; sanatın en eski ve en uzun süreli işlevidir. Romalı din adamlarından **Aligheri Dante** (1265-1321)'ye dek sanatın en yaygın tek işlevi kesinlikle eğitim olmuştur. Liberal eğitime hala bağlı olduğunu iddia eden üniversitelerimizde sanatı;edebiyatın tümünün de üzerinde bir yere ders müfredatının merkezine yerleştirme gayretleri görülmektedir.

Araştırmanın eleştiriden daha önemli sanat ve edebiyattan da daha önemli olan eğitimidir. Biz kendi kendimizi eğitiriz ve böylece başkalarını eğitmek için gerekli gücü de elde ederiz. **Harry Bouras**'ın "*sanat bir yoldur , bir son değil. Bu durumla yapılan mücadele ki; Nietzsche bunu, zincirler içinde dans*" diye tanımlar, kişiye kendi kendisinin efendisi, olmasını öğretir. Bu şekilde elde edilmiş kendine efendilik, kişiye daha sert mücadeleleri ve daha acımasız düzenleri kabul ettirir. (Fakat belirgin olan bu kendi kendine efendilik, ister insanın, isterse de sanatçının içinde olsun kişiye kendi gücünü bir eğitimeymiş cesine bahseder.) Artık başkalarını eğitebilecektir . Çünkü kendisi de eğitilmiştir. Bu insan doğasının en saygı uyandıran gücüdür .

Yazar **E. Marson**; "*eğitimde herşey olgunluktur . Sadece kendilerini farkedener veya farketmekte olanlar başkalarını etkileme umuduna sahip olmayabilirler. Hepsi kendilerine bahsedilen böyle bir*

eğitimi istemezlerse reddetmekte serbesttirler" demiş ve sanat eğitiminin tercihi olduğunu vurgulamıştır. **Elinor Ulman** "*Yaşam boyunca i ve dış dünyanın birleştiği alan olan sanat ile insanın kendi içindeki ve dışındaki kaynakları kullanabilir duruma getirmesini sağlamaktır*" yaklaşımı sanat eğitiminin gerekliliğini açıklamaktadır. Bu yüzden sanat eğitiminin gerekliliğinin hem eğitilenler, hem de eğiticiler tarafından en iyi Şekilde değerlendirilmesi ve topluma en iyi Şekilde anlatılması Őarttır. Sanat hem hiç kimse için ortaya çıkmamıştır, hem de herkes içindir.

KAYNAKLAR

- ERBAY, Mutlu, Yükseköğretim Düzeyinde, Sanat Eğitimi Programlarının Uluslararası Bağlamda İncelenmesi (İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi,1995)
- EISNER, W.Eliat, Reading in Art Education (USA: Blaisdel Publishing Company 1968) (Belmont California Wadsworth, 1961)
- SYBIL, Marshall, Art and Experiment in Education (USA: Cambridge at Üniv. Press, 1963)
- ULMAN, Elinor "Art Education for Special Groups" The International Encyclopedia of Education Editors in Chief Torsten Husen T. Neville Postlethwaite (USA:Pergamon Press, vol.1, 1985)